

POVIJESNO - KNJIŽEVNI ITINERAR FULVIO TOMIZZA

STAZA 3 Umag (4 km)

POVIJESNO - KNJIŽEVNI ITINERAR FULVIO TOMIZZA

STAZA 3: Umag [4 km]

Ulaskom u Umag s južne strane prolazi se pored gradskog groblja sv. Petra Damianija, zatim prolazi kroz prigradska naselja Pozioi i Moela do Šetnice sv. Pelegrina.

9. ŠETNICA SVETOG PELEGRINA

Šetnica svetog Pelegrina je južna šetnica u starogradskoj jezgri. Prolazi se uz zbijene kuće za stanovanje, koje su se kroz stoljeća nanizale uz nekadašnji srednjovjekovni obrambeni zid grada.

Sa šetnice svetog Pelegrina vidi se plaža gdje se do kraja četrdesetih godina prošlog stoljeća nalazilo kupalište San Marco obitelji Coslovich. Ne može se ne primijetiti 40 m visoki dimnjak od crvene cigle prehrambene tvornice. Dioničko društvo Istria osnovala je obitelj Manzutto 1912. g. kao poljoprivredno-industrijski kombinat za preradu rajčica da bi kasnije mijenjala vlasnike i ime (Sanguinetti, Arrigoni, Dragonja), ali i namjenu (prerada ribe). Danas je u vlasništvu Podravke iz Koprivnice, najveće i najvažnije hrvatske prehrambene industrije.

...u Umagu je nova vlast zaista napravila velike stvari: osim što je tvornica Arrigoni proširena i prekrštena u „Dragonju“, izgrađena je tvornica boja, tvornica tjestenine, pa tvornica cementa na Punta delle Vacche za koju se govorilo da je zacijelo jedna od najvećih u Europi, novi podrum i destilerije „Vino – exporta.

(Materada, preveo Mate Maras; Nakladni zavod Znanje, Zagreb, 1986., str. 159.)

Šetnja se nastavlja prateći liniju otoka na kojem je Umag nastao i vodi nas do Muzeja grada Umaga.

10. STARI GRAD / MUZEJ GRADA UMAGA / DIGA

Muzej je danas najbolje očuvana, a ujedno i najstarija zgrada u Umagu. Riječ je o srednjovjekovnoj obrambenoj kuli na najzapadnijoj točki starogradske jezgre. Na fasadi s morske strane pod krovom se još vidi krunište kule. Kasnije je sjedište pretvoreno u ljetnu rezidenciju biskupa iz Trsta pa je zgrada poznata još i kao biskupska kuća.

1867. godine započela je izgradnja lukobrana. Za gradnju lukobrana koristio se kamen s umaškog područja kojeg su prevozili umaški ribari svojim batanama. Iz Muzeja može se produžiti šetnja do samog kraja lukobrana i uživati u pogledu.

Umag je za mene najljepše mjesto na svijetu. Takvo more, koje između dva rta zadire na dvije strane sve do kuća, nisam nigdje vidio. Nije čudo što ovamo dolaze ljudi sa svih strana. Nekada je sav promet i život bio između mola i crkve i hotela šjora Nine; sad se pomaknuo prema Punt, gdje se u šumi i kamenju dižu nove kuće. Stari grad je potpuno opustio; svi su otišli, kao da ih uopće nije bilo briga za novi dio, ili kao da su znali da se nije za njih gradilo. Između onih nekadašnjih kuća, koje su sve povezane oko zvonika, susrećeš samo mačke, tek tu i tamo nekog starca koji sjedi na suncu i zna sve te vjetrove, plime i oseke i nekadašnje priče.

(Materada, preveo Mate Maras; Nakladni zavod Znanje, Zagreb, 1986., str. 159.)

Itinerar nastavlja kroz starogradsku jezgru Riječkom ulicom u kojoj su još vidljivi tragovi gotičke i renesansne arhitekture do Trga slobode.

11. TRG SLOBODE

Neusiljeno oskudan, usmjeren k bitnome i k središtu, trg u Umagu s prednje strane reda sve što je na njemu lijepo i povijesno; mramorom obloženo pročelje crkve, prostranu i голу gustijernu, dugoljastu kuću mletačkoga kapetana i kuću kojoj su prozori sa šiljastim lukovima zamrljani neuništivom crljenicom. Proteže se između obale u luci koja se širi prema uvali Punta i najtišega mora što oplakuje prebijele zidine, mora u koje je sveti Pelegrin valja prvi umočio prašnjave noge.

(Iz mape „ISTARSKI TRGOVI/PIAZZE ISTRIANE“, prevela Morana Čale Knežević, Galerija Dante Marino Cettina, Umag 1995.)

ŽUPNA CRKVA

Umaška župna crkva se nalazi na glavnom gradskom trgu, a posvećena je Uznesenju Blažene Djevice Marije i Sv. Pelegrinu. Podignuta je na ostacima kanoničke crkve, uništene plimnim valovima 1651. Izgradnja je započela 1730., a posvećena je 1760. Projekt se pripisuje piranskom arhitektu Giovanniju Dongettiju. Crkva je prvi primjer jednobrodne građevine kasnopalladijevskog tipa na hrvatskoj obali Jadrana. Bočno od crkve elegantan je zvonik iz XV. stoljeća, visok 33 metra, restauriran 1651. i javna gradska cisterna iz 1667. koja se prvobitno punila vodom s crkvenog krova.

I Katedrala je u meni nekoć izazivala poštovanje zbog svoje prostranosti i veličanstvenosti, sa stupovima koji su odjeljivali lađe, s pobočnim oltarima, s

obojenim staklenim prozorima nad glavnim oltarom u kojem su ležale moći jednog sveca. Za razliku od naše pristale i osunčane crkvice, gdje si ulazeći osjećao da i sam nešto unosiš, ovdje te promatrao gotovo svaki predmet, ne samo Bog. Ali naposljetku sam osjetio da je gotovo sva prazna i zbog toga uža. (Bolji život; preveo Milan Rakovac; Istarska književna kolonija „Grozđ“, 1989, str.211.)

U prošlosti se na trgu ispred crkve nalazila Općinska palača s pripojenom lodom i skladištem žita koji su 1924. nastradali u požaru. Općina se tada preselila u zgradu istočno od crkve, gdje i danas djeluju gradske službe. Na pročelju općinske zgrade bio je reljef lav sv. Marka koji se danas nalazi na zvoniku.

U općini se red ljudi spuštao niz stubište i stizao vani pred vrata; svi su čekali da stanu pred šaltere iseljeničkog ureda. Ali su se spisi brzo rješavali i svi su se nastojali pomaknuti uza stepenice; bilo ih je iz Đube i Savudrije, iz Segeta, iz Jeca i Marije na Krasu. Od naših sam vidio samo Marija Frletu iz grote, ali on mene još nije bio vidio, stajao je ispred mene pognute glave i vrata koji mu se sjao od znoja...

(Materada, preveo Mate Maras; Nakladni zavod Znanje, Zagreb, 1986., str. 160.)

KROZ GARIBALDIJEVU ULICU DO CENTRA GRADA

S trga Itinerar nastavlja Garibaldijevom ulicom. S lijeve strane, crvena trouglasta zgrada prije Gradske palače još je jedna od umaških obrambenih kula i ulaz u grad s pokretnim mostom. Na kraju Garibaldijeve ulice, prelaskom preko ceste prolazi se pored crkve sv. Roka (1514.) i nastavlja Trgovačkom ulicom do zgrade Pučkog otvorenog učilišta „Ante Babić“. U prizemlju zgrade smještena je Gradska knjižnica, a u njenom istočnom krilu nalazi se sjedište Zajednice Talijana „Fulvio Tomizza“.

12. GRADSKA KNJIŽNICA UMAG – BIBLIOTECA CIVICA UMAGO

Osnovana 1957. godine, Gradska knjižnica Umag danas je najveća i po broju knjiga najbogatija knjižnica na Bujštini. Posebnu vrijednost knjižničnog fonda predstavlja Legat Nikija Fachina koji u 2000 svezaka daje izvrsno polazište za proučavanje zavičajne povijesti. Već više od dvadeset godina u suradnji s Kulturnim klubom Kopar i Gruppo 85 iz Trsta umaška knjižnica organizira *Međunarodne pogranične susrete „Forum Tomizza“* koji okupljaju intelektualce i umjetnike iz cijele regije. Inicijator susreta istarski je pisac Milan Rakovac, prevoditelj *Boljeg života* Fulvija Tomizze. Susreti se bave aktualnim sociokulturnim temama, uvijek nadahnuti Tomizzinim književnim djelom i životom. Umaška knjižnica njeguje i nakladničku djelatnost: osim knjiga zavičajne tematike kontinuirano se prevode na hrvatski djela Fulvija Tomizze.

6. ZAJEDNICA TALIJANA „FULVIO TOMIZZA“

Zajednica Talijana „Fulvio Tomizza“ u Umagu, povijesna je zajednica, jedna od 50 zajednica Talijana Talijanske unije u Rijeci, čelne organizacije autohtonih Talijana koji žive na području Slovenije i Hrvatske. U okolici Umaga djeluju još tri zajednice Talijana: Savudrija, Materada/Juricani i Lovrečica/Babići.

Zajednica Talijana u Umagu osnovana je kao Talijansko kulturno društvo u studenome 1947. na inicijativu grupe Umazana: Armanda Manina, Narcisa Faville, Alda Galluzija i Angela Delbena, iste godine kad je 10. veljače u Parizu potpisan Mirovni sporazum i osnovan Slobodni Teritorij Trsta, sa Zonom A (Trst i okolica), i Zonom B koja je obuhvaćala Slovensko primorje i Bujštinu. Talijani koji su povijesno predstavljali većinu stanovništva, našli su se u novoj poziciji manjine. Temeljna uloga talijanskih kulturnih društava (čirkolu), današnjih Zajednica Talijana, i danas je rad na valorizaciji i promicanju kulturnog identiteta ovoga područja na kojem je talijanska kultura njegov sastani i nerazdvojni dio, poticanje dijaloga, obostrano poštovanje, poštivanje tradicionalnih vrijednosti, a u svrhu jačanja i zbližavanja svih žitelja. Od 2002. umaška Zajednica Talijana nosi ime Fulvia Tomizze.

(...) manjine se moraju zadovoljiti marginalnošću i, posljedično, podređenom ulogom u društvu ?

Ne. One imaju pravo boriti se, po mogućnosti argumentima svoje osjetljivosti i razuma kako bi osvojile ne samo povjerenje i razumijevanje većine već postigle potpunu jednakost.

(...) Susreti, razgovori i konstruktivne rasprave, razvoj novih ideja od zajedničkog interesa, zajednički obroci i uzajamni obilasci područja, razumijevanje sličnosti i različitosti doprinose jačanju poznavanja, brišu predrasude. To su preduvjeti i prvi koraci onoga što sam u drugim prigodama nazvao "lancem manjina", koje moraju pokrenuti ljudi s područja kulture, a zatim oživjeti u praksi gotovo uvijek ljudi dobre volje....

(...) Manjinski teren je vrlo osjetljiv... Čovjek koji je krenuo tim putem ne mora nužno biti poseban, ali svakako autentičan, iskren prema sebi, koji se neće kriti iza vlastitih interesa, ambicija i narcizma....

(...) Vjerujem da se takav čovjek lakše može naći u pozadini (u kutu) manjine, nego na tribinama većine...

(Podređenost, sudbina manjina / Soggezione, il destino delle minoranze, iz zbirke Alle spalle di Trieste, Bompiani, Milano, 1955.,str. 235.-236.)

Iz Zajednice Talijana preko malog trga pored fontane izlazi se na more na umašku Novu obalu. Itinerar se nastavlja šetnicom uz more sjeverozapadno prema Puntì, hotelu Adriatik i dalje kroz turistička naselja Stella Marisa i Katora do Savudrije.